

קידושין דף נ"ז ע"א גמרא ר"ל אמר משעת לקיחה מעגלה ערופה. הק' ה' עצמות יוסף ז"ל לר"ל דס"ל דאסורה בין מחיים ובין לאחר מיתה ויליף ממכשיר ומכפר האמור בפנים אמאי איצטר' קרא לרבות השחוטה בין מחיים בין לאחר מיתה נילף ממכשיר מבחוץ דהא עגלה ערופה הוי בין מחיים בין לאחר מיתה ע"ש. ולא הבנתי דבריו דאי ל"כ קרא דוזה אשר לא תאכלו לרבות השחוטה לא הייתי לומד מעגלה ערופה אלא מקדשים דמחיים אסירי ואתיא שחיטה ומכשרא להו ה"ה בשחוטה ולכך איצט' קרא כדקאמר בגמרא להדיא (א"ה אפריו"ן שכן כתב ה' ז"י ז"ל עיין שם).

סימן ככג

הרב שמעון חירארי הי"ד

כפר שלם

קול באשה ערוה ונשים בקריאת מגילה

בענין אי נשים מוציאות את האנשים במקרא מגילה. כ' הכל בו ז"ל (בתחילת ה' מגילה): נשים כיון שהן חייבות שאף הן היו באותו הנס, י"ל שמוציאות אף האנשים והבעל עשרת הדברות כ' שאין נשים מוציאות אנשים בקריאתם. והטעם משום דקול באשה ערוה. ואע"ג דמדליקות נ"ח ומברכות, לא דמי, לפי שאין צורך שיהיו שם האנשים בעת ההדלקה עכ"ד הכל בו.

הנה כפ"ד יוצא שבשעת הדלקת נ"ח לא צריך להיות אנשים שם. וזה מכח ההכרה של מקרא מגילה. ולע"ד יש לחלק ביניהם די"ל שאני מגילה שיש בה טעמים ונגינות והוי כומר ואסור. לא כן ברכות חנוכה שאין בהם זמר מותר. אבל אין לחלק משום דברכת חנוכה אינה אלא ברכה קצרה ול"ש בזה קול ערוה, כי גם שם יש נוסח: הנרות הללו, כנ"ל ודלא כה' כה"ח ז"ל סימן תרפ"ט סק"ג.

ומאחר דאתא לידן האי ענינא נימא ביה מלתא. בהיותי בחו"ל היתה חתונת גוים ע"י בית הכנסת. וזה היה דרכם כסל למו לשיר בקול עוז ותעצומות. קול הנשמע למרחקים. מתחילים מבעוד יום, עד אור הבוקר. ונסתפקתי בהאי דקול זמר. אי מותר להתפלל מעריב ולקראת ק"ש. ובאותה שעה לא היו בידי ספרים לברר מהם פרט לספר בן איש חי ז"ל וראיתי שם (הש"א סדר בא ה' י"ג) שכ' קול זמר של אשה ערוה... ואסור לקרות בדברי תורה או להתפלל ולברך כששומעו... דרכם פה עירינו יע"א להביא אצל הכלה בלילה שקודם החופה נשים מגגנות שאסור לאדם ללמוד בד"ת אם שומע קולם. ואם א"א שילך למקום אחר ילמוד ע"י הרהור ע"י שמעיין בספר ולא יוצא בשפתיו כלום דמותר בכה"ג בשעת הדחק ע"ש.

אורי-תורה

רפט

יחשבתי לחלק בין זמר גוים שנקראים חמורים כדכתיב שבו לכם פה עם החמור עם זדומה לחמור (בב"ק מ"ט.) וא"כ יש לדונם כתמורות מנהקות ומותר.

אבל ראיתי להנ"ז שם ה"ה שכ': ערות בהמה מותר לקרות כנגדה וערות עכו"ם אסור לקרות כנגדה ע"כ ואמרתי אולי גם בקול גוים אסור (הנה דבריו אלה הם גמרא ערוכה ברכות כ"ה שגם הם נקראים ערוה דכתיב וערות אביהם לא ראו. ודחה את הפסוק אשר בשר חמורים בשרם. וא"כ יש לצדד אולי רק בערוה ממש המשתעי בו קרא או"ד כל סוגי ערוה למיניהם אסורים כולל גם קול) ולבסוף אמרתי הנח להם לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן (פסחים ס"ו) ובהגיע זמן התפלה באו הקהל והתפללו כרגיל.

ולאחר מכן אמרתי לברר הענין כפי מיעוט שכלי, ואשא עיני ואראה להריקאנטי ולהמרדכי ולמרן ב"י ז"ל באו"ח סימן ע"ה שהביאו דעת הרא"ם ז"ל שכ' אסור לומר דבר שבקדושה בשמיעת קול שיר של אשה ובעונותינו בין העכ"ם אנו יושבים ועת לעשות לה' הפרו תורתך. הלכך אין אנו נזהרין מללמוד בשמיעת קול שיר ארמאות וכ"פ בה"ג ור"ח יע"ש.

והרואה למרן בשלחנו הטהור סימן ע"ה יראה שבחלקות ישית למו בין טפח מגולה ושער שכ' אסור לקרות כנגדן. ואילו בשמיעת קול חפס לשון של זהורית באמרו: יש ליוהר משמיעת קול זמר בשעת ק"ש ושינה את לשונו מב"י שכלל השיער עם הקול בזהירות) יע"ש. וא"כ במקרה כנ"ל בודאי יש לסמוך על הגי רבותא להתפלל ולקרות כדרכו. וכן ראיתי להמ"ב שם סק"ז שכ"כ וכ"כ הכה"ח ז"ל שם סקכ"ו. והתימא מהר' בא"ח ז"ל שהחמיר בזה.

ומידי דברי בהאי ענינא אזכיר כאן מה שהק' הר' שפת המעיל סי' ע"ה משם הרב באר שבע ז"ל דמכאן משמע רק קול זמר בשעת ק"ש הוי ערוה ואילו בקידושין ד' ע' בסיפור פגישתם של ר"י עם ר"ג מבואר דאפילו שלא בשעת ק"ש הוי שמיעת קול בדבור בעלמא של אשה ערוה. יע"ש שכ' מי שמת' את הקר' ישא ברכה.

ולע"ד י"ל דאה"נ לכתחילה להתחיל אתה בשלום אפילו דבור בעלמא ושלא בשעת ק"ש אסור. (וכך משמעות הכתוב שהביא רש"י ז"ל: השמיעני את קולך. שהוא גורם לשמוע קולה) אבל אם היא מדברת על דעת עצמה אין אנו אחראין לה. ורק זמר ובשעת ק"ש אסור. א"נ י"ל כפמ"ש המ"ב ז"ל שם דקול זמר של אשה בשעת ק"ש אפילו פנויה אסור. אבל שלא בשעת ק"ש שרי אך שלא יכוין להנות מזה יע"ש וא"כ י"ל שאני פנויה שאסור רק קול זמר ובשעת ק"ש. אבל נשואה אסור אפילו שלא בשעת ק"ש וגם קול דבור בעלמא. (וזה דלא כהמשך דברי המ"ב שם: וזמר א"א אסור לשמוע. דמש' דוקא זמר).

וכפי"ז לא צריכים לחלק כמ"ש ההנ"ז מהרשב"א ז"ל שהכונה היא על אשתו

יע"ש, אלא קול זמר של אשה קאי גם על נשים דעלמא דהיינו פנויות שאסור רק בק"ש. (ומיהו דברי הרשב"א נאמרו אגמרא ושפיר כ' מה שכו').

ולאור האמור בדברי עליון למעלה בעל עשרת הדברות שאין הנשים מוציאות האנשים במ"מ משום קול באשה ערוה. (ומשמעות דבריו אפילו בקול רגיל שלא של זמר אסור) י"ל בזה מה שהק' התוס' במס' סוכה (ל"ח ע"א ד"ה באמת) מדוע לא פשיט מהתוספתא דקתני גבי ברכת המזון דאין אשה עבד וקטן מוציאין את הרבים י"ח ומש' מזה שחייבות מדרבנן יע"ש וכפי האמור נ"ח אה"נ חייבות מדאורייתא ומה שלא מוציאות האנשים מטעם קול באשה ערוה. וילד"ח.

ועי"ל דמספק"ל להאי תנא אי מחוייבות מדאורייתא ולכן פסק לחומרא שלא יוציאו את האנשים.

ואח"כ ראיתי בשו"ת רע"ז ו"ל אור"ח סימן קכ"ח שתי לקו' השואל על דברי הכל בו הנ"ל שלא מוציאות מטעם קול באשה ערוה. א"כ מאי בעי בברכות כ' ע"ב האי קול ערוה ותי' לו דשאני מגילה שיש בה גגון וטעמים והוי בכלל זמר. והא דלא דחי הקושיא מנ"ח בפשיטות דהתם ליכא זמר היינו לומר אפילו אי מנגנת כמנהגינן, אפילו הכי מותר ואם כן שפיר מקשה הש"ס דהא ברכת המזון ל"ש זמר כלל יע"ש.

והנה מ"ש מאי בעי בברכות... כוונתו פשוטה על מאי הנפקא מינה האומרת שם הגמרא לאפוקי רבים י"ח. והא קול באשה ערוה. (כי לעצם השאלה אי גשים חייבות מדאורייתא אין לזה שום קשר עם קול באשה ערוה ופ') ולע"ד אי מהא לא אריא. אטו תו ליכא עוד נפקותא? והא איכא נפקותא אי שכחו אי ברכו ברהמ"ז אי אמרינן דאורייתא חוזרות ומברכות דספיקא דאורייתא לחומרא ואי אמרת מדרבנן לא מברכות.

ומיהו ילד"ח כפמ"ש הידי"מ ו"ל ד' נ"ט מדפי הספר מהש"ך ו"ל באתחזק איסורא גם בדרבנן אזלינן לחומרא יע"ש וא"כ מאחר שאכלה ודאי נקרא כאתחזק איסורא וחייבות לברך גם אי הוי מדרבנן.

אכן ילד"ח לפמ"ש ההג"ז ד' ס"ו מהפר"ח ו"ל דדברים שאין להם עיקר מהתורה גם דאתחזק איסורא אזלינן לקולא. יע"ש וא"כ לצד שנאמר שהנשים חייבות רק מדרבנן הוי לגבי דידהו עיקרו דרבנן (דיש מקום לומר רק לגבי אנשים אי אכלו פחות מכדי שביעה נקרא עי' דאורייתא ודומה במקצת למ"ש ההג"ז שם מהשע"ה דתרומה בזה"ז הוי דרבנן יע"ש). וא"כ אפילו אתחזק איסורא (היינו שאכל ודאי) אינו חוזר ומברך.

ובאלה הדברים של הפר"ח ו"ל שהדברים שאין להם עיקר מהתורה גם דאתחזק איסורא אזלינן לקולא ילד"ח מ"ש הפרה"מ שליט"א (ד' ס"ב) ליישב חקירת ברית אבות שחקר לאיזה ענין אמרו רז"ל סב"ל, הא בלא"ה סדר"ל. ותי

הוא נ"י דלטעם סדר"ל היכא דאתחזק איסורא אזלינן לחומרא. וא"כ כשאכל בודאי
יספק אם בירך הוי אתחזק איסורא דצריך לברך. ולכך אמרו סב"ל ואין צריך
לחזור ולברך יע"ש.

וכפי האמור מהפר"ח בכל איסורי דרבנן שעיקרן מדרבנן אזלינן לקולא גם
אי אתחזק איסורא וא"כ גם בברכות שעיקרן מדרבנן אזלינן לקולא ולא צריך
לומר ספק ברכות להקל. (וקצת י"ל דברי הפרה"מ לפי מה שמבואר בגמרא דברכות
דף ל"ה ודף מ"ח: יע"ש).

הדרך להאי דברכת המזון אפשר להביא ראיה מכאן ממה שלא אמרה הגמ'
נ"מ לאם נסתפקו אי ברכו משמע גם אי אמרינן מדרבנן צריך לחזור ולברך. ומה
לכאורה יש להביא ראיה לסברת ר"י בברכות ד' י"ב ע"א ד"ה לא שפסק לחומרא
דצריך לחזור ולברך פעם אחרת. ושור' בגליון הש"ס ז"ל שם שכ' ול"ש הכא
לומר סב"ל דל"ש לומר כן אלא בברכת המצות דברכות אינן מעכבות, אבל בברכת
הנהנין אסור לאכול בלא ברכה ולא הוי כאן חשש ברכה לבטלה דאם לא יברך יהא
אסור לו לשתות (כ"כ מהמהרש"א ז"ל).

ולכאורה כפי"ז שבברכות הנהנין לא אמרינן סב"ל נחא מה שלא אמרה
הגמרא נ"מ לאם נסתפקו אי בירכו כי אז גם אי הוי דרבנן מברכים ולא אמרינן
סדר"ל או סב"ל. ומיהו יש לצדד אולי רק בברכה ראשונה אמר כן מטעם שאסור
ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה אבל ברכה אחרונה שכבר בירך, וגם לא רוצה כעת
לאכול וא"כ ליכא לחששא של אסור ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה י"ל דלא מברך.
אלא דכפי"ז יש לדקדק למה לו לחלק בין ברכות המצות לבין ברכות
הנהנין. לפלוג וליתני בדידה בברכות הנהנין בעצמם בין לפנייהם ובין לאחריהם.
אלא ודאי שאין חילוק בברכות הנהנין עצמן בין לפנייהם ולאחרייהם. ויש להתיישב
עוד בזה. ועי' עוד שם בדל"ה ומ"ח בק"ו כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ"ש.
יעי' עוד להגה"ש הגו' בחי' לש"ע סי' ר"ט שמדבריו נראה שהמדובר הוא בברכה
ראשונה ודו"ק כי קצרתי.

וברוח הקדים אפי' ליישב חקירת הר' ברית אבות הגו' לפי מה דקי"ל סב"ל
אפילו בברכות הנהנין למרות שיש איסורא להנות מהעוה"ז בלא ברכה, ולכן אמרו
סב"ל ולא אסתפקו בסדר"ל דהו"א שאני ברכות דאסור להנות מהעוה"ז בלא ברכה.
וכסברת הגה"ש הגו' לזה אמרו סב"ל לאפוקי מסברת הגה"ש הגו'.

ובמשלים חפשי מצאתי באמתחתי שהקו' הגו' על הגמרא מדוע לא אמרה
נ"מ להיכא שנסתפקו אי ברכו הק' אותה ר' ישראל רכאח ות' אותה החהש"ו
ר' אריה הכהן צוק"ל לפמ"ש הא"ד ז"ל. דהא דקי"ל סדר"ל ה"מ היכא דאשכחן
פלוגתא דתנאי אבל היכא דלא ידעינן מאי אמור בה קמאי אזלינן לחומרא. וא"כ
הכא דלא ידעינן מאי אמור בה קמאי אזלי' לחומרא. ובוזה יתיישב נמי מה דהק'

הפנ"י ז"ל על התוס' לעיל די"ב ע"א ד"ה לא דכ' הר"י פסק לחומרא והא סדר"ל. ועפ"ה א"ש עכד"ק. ולע"ד תי' נכון לקו' הפנ"י ז"ל אבל לקו' זו של מאי ג"מ לא יגהה מזוור לאהס"ר דהלא לצד שנאמר הן מברכות מדרבנן. (ע"י איזה ראייה) תו לא נקרא ספק בכלל וא"כ אי מצינו ראייה שהם דרבנן כבר ידענו מה אמרו בזה קמאי.

ומ"מ הרוחנו בסברת הא"ד הנז' ליישב חקירת הב"א הנ"ל מדוע הוצרכו לומר סב"ל די"ל אי מטעם סדר"ל. הוי רק היכא דהדבר תלוי במחלוקת, אבל בספק ברכות נראה גם אי לא ידעינן מה אמרו בה קמאי אזלינן לקולא וזה הטעם שהוסיפו לומר סב"ל כנ"ל.

עוד תי' ההנ"ז ז"ל לפמ"ש הפנ"י ז"ל בתוס' הנז' בטעמו של ר"י דפסק לחומרא והא קי"ל סדר"ל. כי לא אמרו סדר"ל אלא היכא דאיכא טרחא או פסידא, אבל היכא דליכא פסידא או טרחא אזלי' לחומרא, ולכן לא אמרה הגמרא ג"מ להיכא דשכחו אי בירכו עכד"ק. (הרואה בפנ"י יראה שבתי' הא' דרך בשיטת הגה"ש הנ"ל ולי תיממה למה לא העלהו הצדיק על דל שפתינו

וגם בזה אפי' ליישב חקירת הב"א הנז' כי מטעם סדר"ל ה"מ היכא דאיכא פסידא או טרחא אבל בברכות דליכא לא זה ולא זה הו"א יש להחמיר, ולכן הוסיפו לומר סב"ל, ללמדנו גם דליכא טרחא ולא פסידא בכ"ז סב"ל. וכמו דהכי קי"ל באמת סב"ל בכל ענין ושור' להמש"ך ולהצל"ח ולהפ"ק ז"ל מ"ש בזה יע"ש. עוד תי' הצדיק הנז' וצוק"ל משם מ"א הוא מו"ר ועט"ר יבדל לחיים טובים ומתוקנים, וישלח לו הא"ל רפו"ש אכ"ר. לפמ"ש המש"ל ז"ל דהא דקי"ל סדר"ל ה"מ היכא דנעשה דבר המתירו אבל לא ידעינן אי נעשה בזמן המתירו או אזלינן לקולא, אבל היכא דמעיקרא מספק"ל אם נעשה דבר המתירו אם לאו אזלינן לחומרא. עכד"ק דמשי"ח.

וכפ"ד אפי' ליישב חקירת ב"א הנז', שלזה הוצרכו לומר סב"ל לאשמועינן גם היכא דמספק"ל אם נעשה דבר המתירו אזלינן לקולא (כמו שכן לאמתו של דבר) ולא כשאר סדר"ל, שאינו אלא היכא שנעשה דבר המתירו. (ע"כ מצאתי באמתחתי כתוב מכד הוינא טליא, בימי חרפי מקדמוני, וכעת אין בידי הכ"י של הצדיק הנז').

(המשך יבוא)

יה"ר שיהיו ד"ת אלו למנוחת ולעלוי כל נפטרי ישראל ובכללם בת דודתי ואחות אשתי מרת פלילה סרוסי בת עזיזה ז"ל שנלב"ע ה' מרחשון ש"ז תשל"א בצרפת. ונקברה בעיר הקודש ירושלים ליל ששי כ"א מרחשון שנה הנז' תנצב"ה. אמו.